תאפה חמץ מה ת"ל והלא כבר נאמר [1]לא תעשה חמץ לפי שנאמר לא תעשה חמץ יכול לא יהא חייב אלא אחת על כולם ת"ל [2]לא תאפה אפייה בכלל היתה למה יצאת להקיש אליה מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה אף אני אביא לישת' ועריכתה וכל מעשה יחידי שבה לאיתויי קיטוף שהוא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה אנן מחלקם קאמרינן ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן לכתוב חלקם לא תאפה חמץ מאי לא תאפה חמץ חלקם שמעת מינה תרתי ואימא אפייה דפרט בה רחמנא ליחייב חדא אינך ליחייב חדא אכולהו משום דהוה דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא ואימא לא תעשה כלל לא תאפה פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט אפייה אין מידי אחרינא לא אמר רבי אפטוריקי משום דהוי [א]כלל ופרט המרוחקין זה מזה וכל כלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותן בכלל ופרט מתיב רב אדא בר אהבה ואמרי לה כדי וכלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותן בכלל ופרט והתניא [3]ושחט אותו במקום אשר ישחט [א] העולה [ב] לפני ה' חטאת הוא [ג]היכן עולה נשחטת בצפון אף זה בצפון וכי אנו מכאן למידין והלא כבר נאמר [4]במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת הא למה זה יצא לקובעו שאם לא שחט אותו בצפון פסלו אתה אומר לכך יצאת או אינו אלא שזה טעון צפון [ג] ואין אחר טעון צפון ת"ל [ג] [5]ושחט את החטאת במקום [ד](אשר ישחט את) העולה [ה] זה בנה אב לכל חטאות שטעונות צפון טעמא דכתב רחמנא ושחט את החטאת הא לאו הכי הוה אמינא שזה טעון צפון ואין אחר טעון צפון מ"ט לאו משום דהוה כלל ופרט ואע"ג דמרוחקין זה מזה דנין אותן בכלל ופרט מתקיף לה רב אשי האי כלל ופרט הוא פרט וכלל הוא ונעשה כלל מוסיף על הפרט ואיתרבי להו כל מילי אלא תנא אותו קא קשיא ליה וה"ק או אינו אלא שזה טעון צפון ואין אחר טעון צפון דכתב רחמנא אותו והשתא דנפקא ליה מושחט את החטאת אותו למעוטי מאי למעוטי (נחשו"ן [ו]ושח"ט עו"פ בפס"ח סימן) [ז]אותו בצפון ואין שעיר נחשון בצפון סד"א הואיל [ח] ואיתרבי לענין סמיכה ליתרבי נמי לענין צפון קמ"ל וסמיכה גופה מנלן [ט]דתניא [3]וסמך ידו על ראש השעיר לרבות שעיר נחשון לסמיכה דברי רבי יהודה ר"ש אומר

לרבות

מה"מ. [י] דחייב [בשיריס] ועובר בלא תעשה דמקרא דמתניתין לא שמעינן [ט]אלא קומץ דלגבוה אזיל: **מעשה יחידי.** מעשה חשוב בפני עצמו: **לאתויי קיטוף.** שמחליק פניה במים אע"ג דלאו מעשה כל כך הוא: **אנן.** הך דרשא דשיריס מחלקם קאמרי' מדסמוך חלקם ללא תאפה: **אימא כוליה לשיריס אתא.** כדכתיב חלקם ולישה ועריכה ואפייה (א) לליהוו חייב [ז] [י]על הקומץ [ח] [ובשיריס] מהיכא ילפת: **ואימא אפייה דפרט בה קרא.** ואפקיה מן הכלל לחיובי עלה חדא ואכולהו אינך חדא ולא ליחייב (אלא)[כ] תרתי: **מרוחקין.** לא תעשה בויקרא לא תאפה בצו את אהרן: **ושחט אותו.** בשעיר נשיא כתיב: **בצפון.** בעולה כתיב על ירך המזבח צפונה בויקרא: **והלא כבר נאמר כו'.** והא נמי בכלל שאר חטאות הוא: **לקבעו.** דשנה עליו הכתוב לעכב: **או אינו אלא.** לכך יצאה שזה טעון צפון ולא אחר ומה אני מקיים במקום אשר (ב) [ל] וגו' תשחט החטאת בשעיר נשיא הכתוב מדבר: **ת"ל.** פסוק שלישי ושחט [י] החטאת וגו' ללמד זה בנה אב לכל החטאות ללמד עליהן שיטענו צפון: **כלל ופרט.** תשחט החטאת כלל כל החטאות בצפון ושחט אותו פרט שעיר נשיא ולא אחר דאע"ג דמרוחקין דושחט אותו כתיב בויקרא ותשחט החטאת כתיב בצו את אהרן: **האי פרט וכלל הוא.** דושחט אותו כתיב ברישא והדר כלל בצו את אהרן ואיתרבו להו כל חטאות ואכתי ושחט את החטאת במקום (ג) [יא] העולה למה לי (מ)אלא ולאי [יב] לאו כלל ופרט המרוחקין קא קשיא ליה [אלא אותו קא קשיא ליה] ומשום הכי איצטריך פסוק שלישי: **והשתא דנפקא ליה מושחט את החטאת.** דלא אמרינן אין אחר טעון צפון אלא דנשיא אותו למה לי והא ליכא למימר דלמעוטי שאר חטאת מעיכובא קאתי דהא בשחיטת קדשים מייתי צפון לכל חטאות בין למצוה בין לעכב בפ' איזהו מקומן (זבחים מט.): **שעיר נחשון.** שהקריבו הנשיאים שעירי חטאות בחנוכת המזבח ולהכי נקט נחשון דהוא הראשון. והנהו ממעט דאין טעונין צפון דלא באו על חטא כשאר חטאת: **וסמך ידו על ראש השעיר.** בנשיא כתיב ומלי למכתב וסמך ידו על ראשו. טעמייהו דר' יהודה ור"ש מפרש בפרק שתי מדות (לקמן צב:):

אף אני אביא לישתה ועריכתה כו'. וא"ת אי דאתרו אכל חדא וחדא אפי' אפה ואפה נמי כמו אל תשתה אל תשתה דנזיר (מכות דף כא.) ואי דלא אתרו ביה אלא חדא התראה אמאי חייב דכי ה"ג דייק בפרק בתרא דמכות (דף כ:) גבי דחייב על כל קרחה וקרחה ומוקי לה דסך ממשא אלבעתיה נשא ויש לומר דהכא אפי' התרו על כל אחת ואחת איצטריך קרא משום דככר נפסלה והוה אמינא דפטור כדדרשינן לקמן (דף נ.) המחמץ את הכשרה חייב ואת הפסולה פטור קא משמע לן דהכא חייב מאחר דליכא אלא פסול של חמוץ דמרבינן מהכא מחמץ אחר מחמץ שהוא חייב:

אם כן ליכתוב חלקם לא תאפה חמץ. תימה כי כתב נמי הכי הוה דרשינן לחלק מדכתיב לא תאפה [יג] שהזכיר אפייה ולא כתיב תיעשה שכן מתרלים אהא דדרשינן גבי שבת (דף ע.) לחלק מלא תבערו ומקשינן הא איצטריך להבערת בת כהן דלא דמיא שבת משום דכתיב בכל מושבותיכם דמשמע בית דין ואמר רחמנא לא תבערו ומתרלינן דאי לבת כהן לחודיה לכתוב לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם והוה ידעינן נמי דמיתת בית דין לא דחיי' שבת [יד] וי"ל דלא דמי דהכא הוי אמרינן דאפייה דאסר רחמנא אשיריים דהיינו חלקם אבל לא תיעשה אקומץ כתיב דאסר כל עשיות: **כלל ופרט** המרוחקין זה מזה אין דנין אותו בכלל ופרט. תימה לרבא דאמר דנין בפ' בנות כותים (נדה לג.) מאי איכא למימר וי"ל דהתם דווקא דנין לפי שהוא במדא פרשתא אבל הכא לחד בויקרא ומד בצו את אהרן הוו בתרי ענינים ומודה דאין דנין כדאמר בפ"ק דפסחים (דף ו:) אפי' למ"ד דנין ה"מ בחד ענינא אבל בתרי ענייני אין דנין והא דפי' הקונטרס בפסחים דמ"ד דנין היינו רב אדא בר אהבה דשמעתין לא דק דהכא אפי' בתרי ענייני קאמר אלא אפלוגתא דאביי ורבא קאי וא"ת בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) דדריש והומת ותלית כלל כי קללת פרט אי הוי מקרבי אין בכלל אלא מה שבפרט השתא דמרחקי אתא לרבויי עע"ם לרבא דאמר דנין לא הוה ליה לרבויי מידי ולאביי דאמר אין דנין לא הוה ליה למידן כלל וי"ל כיון דאיפסיק בדבר אחר שאינו מאותו ענין דכתיב (דברים כא) כי קבר תקברנו הוה ליה כתרי ענייני ואין דנין והתם דריש מכה למגדף היה בכלל והומת ויצא מן הכלל ורבי [ט] אלעזר נמי מכח זה הוא דן ואין להקפיד אהא דדרשינן הכא דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לאיתויי לישה ועריכה וקיטוף וכן בפרק כלל גדול (שבת דף ע.) גבי הבערה לחלק ובפ"ק דיבמות (דף ז.) דקאמר מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל כילד והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וממעט קדשי בדק הבית: **או אינו אלא** שזה טעון צפון. פירש בקונטרס וקרא דבמקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת בשעיר נשיא כתיב משמע דבעי למעוטי כולהו חטאות וקשה א"כ לא צריך לכשהוא אומר ושחט את החטאת זה בנה אב תיפוק ליה [ס] [דבגופיה כתיב בלא בנין אב] לכך נראה כמו שפירש באיזהו מקומן (זבחים מח.) דמאותו דשעיר נשיא לא ממעטי אלא זכרים כמותו כגון שעירי רגלים ראש חדש וע"ז אך יש ליישב פירוש הקונט' דזה בנה אב לאו דווקא אלא כלומר כיון דאותו הוינן דלאו דוקא הוא א"כ לא ממעטינן מיניה מידי והיינו בנין אב דקאמר [ע] (ובפ' איזהו מקומן (שם) פי' הקונט' דמהחטאת קא דריש דמרבה [פ] כל חטאות): **או אינו אלא** שזה טעון צפון ואין אחר טעון צפון. כגון שעירי הרגלים או שעיר הפנימי לאו משום דהוי כלל ופרט תימה והיכי מרבה מושחט דכתיב בחטאת יחיד אכתי איכא במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת כלל והנך תרתי דחטאת נשיא וחטאת יחיד פרט הני אין אחרינא לא וי"ל דביחיד כתיב בכשבה וכתיב בשעירה ואייתר ליה חד לבנין אב ולפי המסקנא דאמרינן אותו קא קשיא ליה צריכי תרוייהו כדאמר בריש איזהו מקומן (זבחים דף מט:) למצוה ולעכב וא"ת ולקבעי לקמן השתא דנ"ל מושחט אותו למעוטי מאי תיקשי ליה למה לי דכתב רחמנא [טו] לצפון כלל בשעיר נשיא דנילף מחטאת יחיד כדילפינן מינייהו שאר חטאות מזה בנה אב וי"ל דה"נ וקאת קשיא לשון הברייתא דמשמע דלעולם איצטריך קרא דשעיר נשיא לקבעו חובה: **תנא** אותו קא קשיא ליה. וה"ק או אינו דלא בא לקובעו חובה והא דאיצטריך למכתב ביה לצפון משום דבעי למכתב אותו דבא ללמד זה כו' ואין אחר טעון לצפון: **הואיל** ואיתרבי בסמיכה. הואיל ואיקרי חטאת לא מצי למימר [צ] שעה מדורות לא ילפינן ואע"ג דאיכא כמה קרבנות דטעונין סמיכה ולא בעו צפון הואיל ובהאי קרא גופיה דמרבינן ליה לסמיכה כתיב ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה דהיינו צפון אי לאו דכתיב ביה אותו הוה אמינא דמיתורא דהשעיר אסמיכה וצפון קאי:

לרבות

רבינו גרשום

אפייה בכלל. לא תעשה היתה: לאיתויי קיטוף. כה [א] שתולש העיסה לכל חלה וחלה אע"ג דאינו מעשה חשוב: אנן מחלקם קא דרשינן. דאם החמיץ שיריה דעובר ולא מן תאפה חמץ: ואימא כוליה. לא תאפה נמי לחלקם (קאמר) [אתאן] ולא באית למשמע מינה למעשה יחידי: המרוחקין זה מזה אחד בפרשת ויקרא ואחד בצו את אהרן: ושחט אותו בשעיר של נשיא כתיב: לקובעו. כלומר לעכב: ת"ל ושחט את החטאת במקום העולה. בשעירת יחיד כתיב: לאו משום דהוי כלל ופרט המרוחקים זה מזה. במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת כלל והוא בסדר צו. ושחט אותו במקום פרט והוא בויקרא. ואי לאו דכתב רחמנא ושחט את החטאת הוה אמינא אין בכלל אלא מה שבפרט והאי דנשיא הוא דבעי צפון אחרינא לא: פרט וכלל הוא דפרט נכתב קודם: השתא דנפקא ליה מושחט את החטאת שכל חטאות טעונין צפון אותו למעוטי מאי: ואין שעיר נחשון. אע"ג דהוי שעיר נשיא כוותיה: מדיכול למימר וסמך ידו על ראשו וקאמר על ראש השעיר לרבות שעיר נחשון:

א] רבינו מפרש דקיטוף הוא מלשון תלישה וכ"ה בערוך ערך קטף ב' והוא מלשון הכתוב הקוטפים מלוח עלי שיח.

שיטה מקובצת

א] אשר ישחט את העולה: ב] תיבות לפני ה' חטאת הוא ל"ש: ג] ואין אחר טעון צפון. כגון שעירי רגלים אבל אין לפרש כגון כשבה ושעירה של יחיד דהא בהדיא כתיב בהו צפון: ד] זה בנה אב ובזבחים דייק אשכחן למצוה לעכב מנין ומשני כתיב בכבשה וכתיב בשעירה: ה] ואיתרבי לענין סמיכה פי' דמרבה ליה מקרא דחטאה דכתיב וסמך ידו על ראש השעיר אבל אין לפרש דכיון דאיתרבי לענין סמיכה בשום מקום איתרבי נמי לענין צפון הרי שלמים תוכיח דאיתרבו לסמיכה ולא איתרבו לתנופה אלא ש"מ משום דאיתרבו מקרא דכתיב גבי חטאת קאמר: ו] מה"מ דאשיריים עובר: ז] חייב שלשה. ותיבות על הקומץ נמחק: ח] בשיריים אות ו' נמחק: ט] אשר תשחט העולה תשחט החטאת: י] ושחט את החטאת וגו' זה בנה אב (הקב"ה) [הכתוב] עשה זה אב לכל החטאות: יא] החטאת במקום אשר ישחט העולה: יב] ודאי כלל ופרט וכלל המרוחקים זה מזה או פרט וכלל המרוחקים אין דנין אותו וחנא דפריך לעיל או אינו לאו משום כלל ופרט אלא תנא אותו קא קשיא: יג] שהזכיר אפיה עיין תוס' פ' כלל גדול (דף ע ע"א) ד"ה ועל כולם: יד] שבת. וי"ל דהתם ודאי דרשינן מדאפקיה רחמנא בלשון הבערה דאי משום בת כהן הוי מצי למכתב לא תעשון (אש) [מלאכה] בכל מושבותיכם אבל הכא דקאי אשירים לא הוי מצי דלא כתב לא תאפה דאי כתב לא תעשה הו"א דמיירי בעיקר עשיה דהיינו קומץ ולא קאי אחלקם ומלקם מילתא אחריתי חלקם נתתי להם וגו'. תו"ח: טו] צפון כלל. הו"ה דהוי מצי למפרך כולה קרא למה לי דהא צפון נפקא לן למצוה מזאת התורה ולעכב מזה בנה אב ולמסקנא ניחא דאהרא למעט שעיר נחשון מצפון. א"נ י"ל דאי לא הוי כתיב ביה צפון לא הוי מוקמינן עיכוב דזה בנה אב בשעירי הרגלים דעדיפי הוי לן לאוקמי בשעיר נשיא לפי שהוא בא על מצות ידועות מה שאין כן בשעירי הרגלים אלא דכתיב בשעיר נשיא צפון וכן בכבשה וכן בשעירה ואת תורת לעכב וא"כ החטאת דכבשה וכן דשעירה שהן (מיותרין) [מיותרין] לומר זה בזה א"כ ע"כ לשעירי הרגלים [הוא דאתא]. תו"ח:

מסורת הש"ס

א) [פסחים ו: ב"ק פה. נדה לג.], ב) [זבחים מח.], ג) [זבחים מח.], ד) [נ"ל ישחטו את החטאת במקום העולה ושחט אותה לחטאת במקום אשר ישחטו את העולה והם שני כתובים גבי חטאת יחיד אחד בשעירה ואחד בכשבה ומשום הכי אתא אותו למדן], ה) [נ"ל שחיט], ו) זבחים מח:, ז) ב"ז שם [לקמן נב:], ח) [שייך לע"ל], ט) [וז"ל כל המנחה והקומץ בתוכה דיש בעייהם קומץ לגבוה אזיל אבל שירים לחודיה מנ"ל], י) אלא בקומץ ובשירים. נ"ק, כ) נ"ק מ"ג, ל) לי הש"ד ולת"כ ד"ה אלא תנא לאו. נ"ק, מ) נ"ה אלא ולאי כלל ופרט המרוחקין אין דנין ומש"ה איצטריך כו' ור"ל דגלם אין דנין ליכא למילף בפרט וכלל לרבות כל מילי ומש"ה איצטריך פסוק ג', נ) ועי' תוס' ב"ק פה. ד"ה כלל, ס) נ"ל דגופיה כתב ולא לבנין, ע) רש"ק הגי' דשייך בדבור שלאחריו קודם וא"ת, פ) שאר חטאות או אינו כו' עד שעיר הפנימי דד"ה ואת"כ מה"ד לאו משום ע"ש. נ"ק, צ) דשעה. נ"ק.

תורה אור השלם

1. כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה': ויקרא ב יא
2. לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם: ויקרא ו י
3. וסמך ידו על ראש השעיר ושחט אתו במקום אשר ישחט את העלה לפני ה' חטאת הוא: ויקרא ד כד
4. דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני ה' קדש קדשים הוא: ויקרא ו יח
5. וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט את החטאת במקום העלה: ויקרא ד כט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אימא וכו' ואפייה אינו חייב אלא הקומץ והשיריים: (ב) ד"ה או אינו וכו' אשר ישחט העולה נמחק: (ג) ד"ה האי פרט וכו' במקום אשר ישחט את העולה נ"ל אלא ולאי אותו קא קשיא ליה כצ"ל:

מוסף רש"י

משום דהוי כלל ופרט המרוחקין זה מזה. דיסיקא דפרט מרוחק מן הכלל ניתון במדה זו ללמד על הכלל וכו'. ואם תאמר מה בין זו למדת כלל ופרט וכלל שאתה דן כעין הפרט, הרבה יש במדת כעין הפרט באה להוסיף על הפרט בכלל אחרון דברים אחרים שאין כתובין בו אי באה לגלות על הפרט ולא להוסיף עליו, ודברים רבים למידין במדה זו שאינן באין במדת כעין הפרט, כגון הבערה שאנו אומרים לחלק יצאתה ובמדה זו היא באה, הבערה בכלל היתה ולמה יצאה להקיש אליה ולגלות על כל הכלל, שכשם שחייב על הבערה בפני עצמה כך חייב על כל אב מלאכה שבכלל בפני עצמו (שבועות ז.). ואמרי לה כדי. שם חכם (פסחים פה.). וכי אנו מכאן למידין. וכי מכאן צריך ללמוד בפני עצמה והלא כל החטאות בכלל תורת החטאת במקום אשר תשחט העולה וגו' (זבחים מח.). לקובעו. לשנות עליו לעכב קיטועו כך (שם). או אינו. בא לעכב אלא לכתוב בו אותו דהוי מיעוטא וללמד זה בצפון ואין שעיר אחר בצפון, כגון שעירי יוה"כ ושעירי עבודת כוכבים ושל מוספי המועדות, ומה אני מקיים תשחט החטאת בשאר בהמות חוץ מהשעירים דאותו כתיב למעוטינהו (שם). ת"ל. בשעירת יחיד ושחט את החטאת. דהוה ליה למיכתב ושחט אותה, זה בנה אב לכל חטאות. ישיכולה מיהא לא נפקא לן מיניה, דאיכא למימר למצוה איצטריך ולהכי שעיר חטאות דלא למעוטינהו מאותו דשעיר נשיא, ולקמן פריך ואלא אותו למה לי (שם). ואין שעיר נחשון בצפון. שעירי חנוכת הנשיאים שלא באו על חטא הואיל ואיתרבי לענין סמיכה. וס"ד לרבויי נמי לשחיטה בצפון דהכי כתיב אותו למעוטי (שם). על ראש השעיר. בשעיר נשיא כתיב והוה ליה למכתב על ראשו (שם). לרבות שעיר נחשון לסמיכה. שהרי הוא נמי שעיר נשיא ולא קשיא לך דתנן כל הקרבנות היחיד טעונין סמיכה והאי נמי קרבן יחיד הוא ולמה לי קרא אפילו הכי איצטריך קרא לרבויי לסמיכה, דשעה מדורות לא ילפינן (לקמן צב.).